

Mgr Karel M. Choennie
Bisschop van Paramaribo
Henck-Arronstraat 14
Paramaribo – SURINAME
T: 597 426092 – F: 597 426782
bisschop@bisdomparamaribo.org
www.bisdomparamaribo.org

Kerstboodschap van de Bisschop van Paramaribo

Thema: God werd mens om ons niet alleen te verlossen van de slavernij der zonde, maar ook van de zonde der slavernij

Kerstmis brengt ieder jaar opnieuw in herinnering dat God mens geworden is om ons te verlossen van de eeuwigdurende macht van de zonde, opdat de mens vrij en gelukkig zou leven. Aan dat geluk komt er geen einde omdat door een mens (Adam) de zonde in de wereld kwam en door een mens (Christus) de verlossing kwam van de zonde, de dood en de wet.

De erfzonde

De discussie rond het slavernijverleden is niet nieuw. Ik herinner mij dat in mijn studententijd een jonge, progressieve en vriendelijke medestudent pedagogie tot mij zei: “Maar daar ben ik toch niet persoonlijk schuldig aan?” In zijn betekenisvolle boodschap, zegt premier Rutte: “Lange tijd dacht ik dat het niet goed mogelijk is op een betekenisvolle manier verantwoordelijkheid te nemen voor iets dat zo lang geleden gebeurd is, en waar niemand van ons zelf bij is geweest. Lange tijd dacht ik dus eigenlijk: het slavernijverleden is geschiedenis die achter ons ligt. Maar ik had het mis. Want eeuwen van onderdrukking en uitbuiting werken door in het hier en nu.” Mogelijk dat de leer van de erfzonde kan verklaren hoe het komt dat mensen zich niet schuldig of verantwoordelijk voelen voor het institutioneel kwaad dat woekert in allerlei onrechtvaardige structuren, systemen en verdragen, niet alleen uit het verleden maar meer nog in het heden.

De leer over de erfzonde – samen met die over de geboorte van en de verlossing door Christus – geeft een helder inzicht in de situatie van de mens en zijn handelen in de wereld. Door de zonde van de stamouders heeft de duivel een zekere macht over de mens gekregen, hoewel deze laatste zijn vrijheid behouden heeft. De erfzonde leidt tot de slavernij der zonde. Er is een macht in ons werkzaam die, hoewel wij het goede willen, ons toch ertoe brengt het kwade te doen. Ontkennen dat de mens een tot het kwaad geneigde natuur heeft, geeft aanleiding tot ernstige dwalingen op het gebied van de opvoeding, de politiek, het sociaal handelen en de zeden.

De gevolgen van de erfzonde en van alle persoonlijke zonden van de mensen brengen de wereld in haar geheel in een staat van zonde. Dit noemen wij de zonde van de wereld (Joh 1,29). Met deze uitdrukking geeft men ook de negatieve invloed aan die maatschappelijke situaties en sociale structuren uitoefenen op personen.

Slavernij is de vrucht van de erfzonde of oerzonde die meer dan driehonderd jaren kon woekeren waardoor Nederland en andere West-Europese landen gouden eeuwen kon beleven en Suriname tot een *broko pranasi* verviel. Het verleden werkt door tot op het

heden en maakt van het leven een harde en bittere strijd. Slavernij is een instituut geweest, gelegitimeerd door het wettig gezag en ingebed in een cultuursuprematie van een volk boven een ander.

Waar werkt het verleden door? Het verleden werkt door in de enorme ontwikkelingsvoorsprong van de landen die slavernij, kolonialisme en imperialisme hebben voortgezet tot ver in de twintigste eeuw. In de eenentwintigste eeuw wordt echter duidelijk dat deze duivelse, zondige structuren en politiek uiteindelijk leiden tot klimaatsveranderingen die catastrofaal zullen zijn als wij de slavernij van de zonde niet doorbreken door de genade te aanvaarden die God ons biedt door de geboorte van Jezus Christus, die ons leert in vrijheid uit te groeien tot kinderen van God en kinderen van het licht.

Heel concreet wil ik enkele kwesties noemen waar het slavernijverleden doorwerkt tot in het heden.

De rol van de kerken

Duidelijk is dat het komend jaar de kerken hun geweten zullen moeten onderzoeken en heel concreet het leed benoemen dat de Inheemsen en de tot slaaf gemaakte en hun nakomelingen is aangedaan. Reeds op de eerste dag van zijn wandeling in de stad Paramaribo sprak de zalige Petrus Donders met afschuw over de slavernij. Petrus Donders schrijft in zijn brieven: "Als de slaven ten minste de behandeling kregen van het vee in Nederland, dan zouden zij gelukkig zijn".

Hoewel de Rooms-Katholieke kerk en de EBGs zich hebben ontfemd over de tot slaaf gemaakten en zich het lot van de melaatsen hebben aangetrokken, bleven wij gevangen in het systeem van meester en slaaf. Historica Mildred Caprino heeft het zo voor mij samengevat: "De lijfelijke gruwelheden van de slavenmeesters zijn te vergelijken met een mierenbeet en het geestelijk leed dat de kerken mede hebben aangericht met een schorpioenenbeet." Een mierenbeet doet pijn maar het gaat over, terwijl het gif van de schorpioen dodelijk is als je daar geen antidotum op vindt. Wij hebben de mensen via onze scholen geleerd dat het Gods wil is de meesters onderdanig te zijn. Wij hebben hen geleerd dat er niets goeds was in hun godsdienst en cultuur. Dat civilisatie betekende al het eigene te minachten en de blanken in alles te imiteren. In onze zoektocht naar een eigen identiteit werden we *mimic men* (naäpers) zoals V.S. Naipaul dat noemt, of zoals Frantz Fanon het zegt: "Zwarte huid, blanke maskers" (1952). In dat boek beschrijft Fanon hoe zwarte mensen op allerlei manieren duidelijk wordt gemaakt dat ze gelden als minderwaardig en hoe zij dit proberen te compenseren door zich wit te gedragen. Zwarte mensen werden gedwongen witte maskers op te zetten. Het moet ons daarom niet verbazen dat er heden zo weinig vaderlandsliefde is en gebrek aan waardering voor het eigene, dat Surinamers in Nederland zich zo snel integreren en het Nederlands machtiger zijn dan menig Nederlander. Het antidotum voor de vervreemding van zowel wit als zwart ligt in het herlezen van de heilige Schrift en Traditie waar staat dat de

mens, man en vrouw, geschapen is naar het beeld en gelijkenis van God en waar de sacramenten ons moeten helpen om het goddelijk leven hier en nu te ervaren.

De Inheemsen

In de schijnbaar overhaaste excuses van de Nederlandse premier gaat hij totaal voorbij aan het leed dat de inheemse bevolking is aangedaan, niet alleen door hun land te veroveren maar ook door hen systematisch uit te roeien door strafexpedities, door hun dorpen en kostgronden plat te branden, door gevangen genomen krijgers dood te knuppelen, door de Caraïben op te zetten tegen de Arowakken en de Inheemsen tegen de Marrons, door hen bij de onafhankelijkheid dood te zwijgen en geen oor te hebben voor hun rechtmatige eisen op grondenrechten. Die erfenis neemt de soevereine staat Suriname over en om onbegrijpelijke redenen traineert De Nationale Assemblee de evidente toekenning van de grondenrechten waartoe wij veroordeeld zijn door het Inter-Amerikaans Hof voor de rechten van de mens. Het is alleen door de erfzonde te verklaren dat dit probleem niet met een hamerslag wordt opgelost. Het recht op grondenrechten delen de Inheemsen met de in stamverband levende Marrons. Paus Franciscus stelt hen als voorbeeld van mensen die ons iets te leren hebben over hoe wij om moeten gaan met de natuur om de integriteit van de schepping te behouden. Excuses aan deze groepen in het bijzonder is al eerder uitgesproken door verschillende pausen.

De Marrons

Heel lang hebben wij ten onrechte gesproken over de emancipatie van de tot slaaf gemaakte op 1 juli 1863. Emancipatie betekent dat de eens achtergestelden volwaardig mogen meedoen in het sociaal en maatschappelijk leven. Het is daarom beter te spreken van *keti koti* dan van *manspasi*. Hoewel de ketenen verbroken waren, was de tijd om in vrijheid te leven nog niet aangebroken. Door een ondoorzichtig systeem van uitsluiting konden de Marrons niet deelnemen aan de maatschappelijke ontwikkelingen. Nu wij ons kiesstelsel naar het westers model moeten hervormen zullen wij ervoor waken niet nog eens door de macht van de erfzonde deze groep opnieuw onzichtbaar te maken in de samenleving.

Het matrifocaal gezinstype en armoede

Ik heb mijzelf vaker afgevraagd waarom vaak Afro-Surinamers in onze samenleving een traumatische angst hebben voor het christelijk huwelijk. Het matrifocaal gezinstype is een direct gevolg van het slavernijverleden. In de slaventijd was het huwelijk verboden voor de tot slaaf gemaakten en konden man, vrouw en kinderen afzonderlijk verkocht worden. Om die ondraaglijke angst en pijn te verzachten koos men onbewust voor losse relaties, daarbij voortbordurend op een matrilineair familiesysteem uit West Afrika. Na de slavernij was het de armoede die deze vorm van gezinsvorming in stand hield. Het matrifocale gezin is ontstaan als antwoord op een *culture of poverty* en produceert een *poverty of culture*. Zo komen wij terecht in een vicieuze cirkel van armoede en ellende.

Het verklaart voor mij waarom menig Afro-Surinaamse mannen bang zijn levenslange verbintenissen aan te gaan.

Mentale slavernij

De littekens uit de slavernij zijn legio en we worstelen er iedere dag mee, maar de ergste vorm van slavernij is wel mentale slavernij. Mentale slavernij duidt op het minderwaardigheidscomplex welke in haast al onze genen is doorgedrongen. Het is een diepgewortelde mentaliteit dat we in het Caribisch gebied weinig hebben gepresteerd en ook nooit meer zullen bereiken. Een basjamentaliteit waarbij wij alleen werken wanneer men met een zweep achter ons aan zit. Een mentaliteit waarbij wij geen verantwoordelijkheid willen dragen voor ons eigen falen maar onszelf koesteren in een slachtofferrol. Een minachting van het eigene en de idolisering van de onderdrukker. Geen enkele excuses door wie dan ook uitgesproken en geen enkele reparatie, hoewel die noodzakelijk zijn, zullen ons kunnen bevrijden van deze mentale slavernij. Bob Marley zegt het zo in *Redemption Song*: "Emancipate yourself from mental slavery, none but ourselves can free our mind." Wij zullen in de kracht van Christus onszelf moeten bevrijden, de onderdrukker vergeven en de weg openen naar verzoening. Het is een lange moeizame weg die begint met de erkenning van de macht van de zonde en dat wij bevrijding van God nodig hebben.

De weg vooruit

De erfzonde heeft de institutionele zonde van de slavernij mogelijk gemaakt tot een systeem waarin meesters en slaven gevangen zitten. Maar God heeft de mens niet aan de machten van de dood overgelaten. Met de menswording wijst Christus ons de weg om in vrijheid te werken aan het behoud van ons gemeenschappelijk huis: de aarde. De weg vooruit zal een democratisch proces moeten zijn dat uitmondt in verdragen en akkoorden waarbij landsgrenzen geen rol meer spelen maar de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het behoud van de planeet aarde vooropstaat.

Kerstwens: concrete daden

De excuses mogen geen loze woorden blijven. We zullen concrete daden moeten stellen in een wereld waar alles met alles en iedereen met iedereen verbonden is. Als Nederland ons niet helpt de structurele armoede uit de wereld te helpen zullen we blijven zwichten voor multinationals die onze grondstoffen voor een habbekrats wegslepen en een vervuild milieu achterlaten. Zonder banden van internationale solidariteit zullen we de Amazone blijven vernietigen en rondhout blijven exporten voor een appel en ei waarbij onze spaarzame wegen en bruggen kapot gereden worden.

Er zullen ook symbolische daden gesteld moeten worden. Ik wandel in de avondschemering op de Wakapasi langs de Van Sommeldijckkreek. Langs deze kreek is ironisch ook de Nederlandse ambassade gevestigd. De mooie Wakapasi en het statige ambassadegebouw langs de Van Sommeldijckkreek zijn wat we noemen een *fisti prodo*. De kreek stinkt, het afvalwater is doods grijs. Op verschillende plaatsen is in de loop

der jaren deze kreek gedempt en zijn er heel wat illegitieme bouwsels erop neergezet. Uit de geschiedenisboeken heb ik Cornelis van Arsen van Sommelsdijck leren bewonderen als een held. Nu ik zelf de geschiedenis kan onderzoeken kom ik tot de conclusie dat hij wel een van de meest meedogenloze onderdrukkers was van de Inheemsen, die werden opgejaagd en verdreven. De helder vloeiende kreek waarin eens inheemse kinderen zwommen en waar men drinkwater haalde en vis in overvloed, is nu verworpen tot een doodsstroompje. Ik had een afspraak met Derrick Ferrier dat na de publicatie van zijn boek, ik de inheemse naam van de kreek mocht plaatsen bij het Mgr. Aloysius Zichem sportcentrum. De vermoedelijke oorspronkelijke naam van Paramaribo is *Epi pa koewa ipa takka*, vertaald verblijf op gebogen soort zand (schelpen) en die van de Van Sommelsdijckkreek *Ca sa koewa ipa takka*, vertaald waterstroom bij of langs gebogen soort zand; waterstroom langs schelprieten. Na agglutinatie *Casakwatta*. Wat een vreugde zal het zijn wanneer Nederland en Suriname samen ervoor zorgen dat het weer een levenwekkende kreek zal zijn met eerherstel aan de inheemse bevolking.

Slot

In de kerken hebben we eeuwen gesproken over de slavernij van de zonde en de zonde van de slavernij verzwegen. Op weg naar de herdenking van 150 jaar Keti Koti zullen wij in het licht van de menswording van Christus ons herbezinnen op de weg naar een wereld waar iedereen in vrijheid kan leven in harmonie met de schepping.

Gegeven te Paramaribo, zondag 25 december 2022,

+Karel Choennie